

PHOTOGRAPHIEN VOOR DE DUIVENPOST.

DOOR

W. M. LOGEMAN.

Er zijn zeker nog slechts zeer weinige bewoners van ons vaderland, die den toestand der burgerij in eene belegerde stad bij aanschouwing kennen. Deze alleen weten het; de anderen, die slechts van zulk een toestand hebben gehoord, stellen het zich flauwelijk voor hoe die zijn moet. Maar die voorstelling zelfs, hoever ook beneden de werkelijkheid, is reeds een tafereel van menschelijke ellende, zooals men zich die, voor zooveel menschen tegelijk althans, nauwelijks drukkender denken kan. Een loodzware dampkring van angst en ontbering spreidt zich uit over zulk een ongelukkige stad. Angst voor het heden van zich en de zijnen, en nog grooter angst voor wat de toekomst brengen zal, ontbering, eerst van het overtollige, dan van het noodige, welhaast van het allernoodigste, ziedaar waaronder elke bewoner daarvan gebukt gaat, wat hij voelt elken dag, elk uur, elk oogenblik. En hoe velen daarvan zijn bovendien niet gescheiden van wat hun het dierbaarst is en zouden dus, zoolang de belegering duurt, van deze niets kunnen vernemen en evenmin ze eenig bericht kunnen doen toekomen, indien er geen middelen gevonden waren om, spijt alle ruw geweld en oorlogsonmenschelijkheid, althans deze pijniging weg te nemen of te voorkomen.

Bij het eerste beleg van Parijs — wie denkt daaraan niet dadelijk als hij bovenstaande leest — is 't voor de bewoners een geluk geweest dat een deel der voorloopige regeering daarbinnen en een ander deel

daarbuiten zetelde, en dat bovendien vele andere redenen de gemeenschap tusschen die stad en het overige nog niet door den vijand bezette deel van Frankrijk *voor den staat* onmisbaar maakten. Daardoor toch heeft men zeker veel meer zorg aan die gemeenschap besteed, dan het geval zou kunnen geweest zijn indien zij alleen door privaat belang was vereischt geworden.

Zoolang de insluiting niet volkomen was, bestonden er nog vele middelen om berichten naar en van Parijs over te brengen. Ondernemende mannen, als landlieden verkleed en zich voor bewoners van den omtrek uitgevend, bezorgden die met gevaar voor hunne vrijheid en zelfs voor hun leven, en op donkere nachten voeren zwarte bootjes met omwonden riemen langs de Seine, waarmede een evenzeer geheel in 't zwart gehulde roeier een pak brieven vervoerde. Maar spoedig maakte de verdubbelde waakzaamheid der Duitschers en hun meer dan verdubbeld aantal zulke pogingen hopeloos; die ze nog waagden, werden gevangengenomen of gedood, en men moest dus naar andere middelen omzien.

De luchtballons kwamen nu aan de beurt. Wij, die gelukkig verre af waren en slechts van tijd tot tijd van het lot der te Parijs opgestegen ballons eenig naricht kregen, en dan bij voorkeur van die, welke neergekomen waren op eene andere plaats dan die hunner bestemming, wij schatten gewoonlijk het nut, dat men uit dit vervoermiddel heeft getrokken, veel te laag. Een werk van GASTON TISSANDIER, "*Souvenirs d'un aëronaute*" geeft daaromtrent welsprekende cijfers, die zeker te vertrouwen zijn, al is het werk overigens ook echt fransch in stijl en inhoud. De eerste ballon, zegt hij, steeg den 23^{en} September 1870 op. Hij werd door 63 andere gevolgd, waarvan de laatste op den 28 Januari l. l. zijn dienst deed. Van die 64 ballons nu zijn 5 te vroeg neergekomen en dus in handen der Duitschers gevallen, 2 anderen zijn in zee verongelukt, maar de 56 overigen hebben allen meer of minder rechtstreeksch en volkomen hun doel bereikt. Immers al kwamen enkele daarvan ook neder op plaatsen, zeer ver verwijderd van die waaraan ze bestemd waren — een b. v. in ons land, bij Harderwijk, een andere zelfs in Noorwegen, — de brieven die zij overbrachten bereikten toch, zij het ook langs een omweg, hunne bestemming. Die ballons brachten te zamen 91 passagiers en ruim negenduizend kilogrammen brieven en dépêches over. Bovendien vervoerden zij driehonderd en drie en zestig postduiven.

Dit laatste gedeelte van hunne vracht was niet het minst belang-

rijke. Immers, konden ook al de ballons de gemeenschap onderhouden uit Parijs naar het overige nog onbezette deel van Frankrijk, voor die in omgekeerde richting, naar Parijs heen, waren zij volkomen ongeschikt. De kans dat een ballon, uit Bordeaux of Tours opgestegen, juist te Parijs zou kunnen neerdalen, was zóó gering, dat niemand die ooit beproefd heeft. In dit gemis moesten nu de duiven voorzien, die, uit Parijs per ballon naar buiten gebracht, daar werden vrijgelaten, nadat elk voorzien was van eene of eenige dépêches voor Parijs, zooveel het dier, zeer fijn op dun papier geschreven, maar dragen kon.

Maar goede postduiven waren te Parijs niet zeer overvloedig, en al waren ze ook in veel grooter aantal voorhanden geweest, de ballons konden ze niet in zulken getale overbrengen als er, op deze wijze, alleen voor de regeeringsberichten zouden nodig zijn geweest. Elke duif immers kan slechts met een zeer beperkt gewicht aan papier worden belast. Men begon dus spoedig op hulpmiddelen bedacht te worden om de dépêches in kleine ruimte samen te brengen, al konden de letterteekens daarvan op de plaats der aankomst slechts door het mikroskoop worden gelezen. De photographie bood zich als van zelve aan om hierbij behulpzaam te zijn. Onder leiding van BARRÉS-WIL, belastte zich de heer BLAISE, photograaf te Tours, met het vervaardigen van sterk verkleinde lichtbeelden op papier van de eerst gedrukte dépêches. Daarmede werd evenwel niet veel gewonnen, want zoodra men ze te zeer verkleinde, werden de kopijen onleesbaar, omdat mot de daarop staande letters ook de papiervezels zich vergroot onder het mikroskoop vertoonden. Betere, ja inderdaad verrassende uitkomsten verkreeg men door de methode van DAGRON. Deze, die de vervaardiging van mikroskopische photographien naar de wijze van DANCER te Manchester het eerst in Frankrijk had ingevoerd en die sedert jaren exploiteerde, — zijne microphotographien aan kleine Stanhope-lensjes bevestigd, zijn algemeen bekend — stelde voor een groot vel gedrukte dépêches te photographieren, niet op papier, maar op een door hem daartoe geprepareerd zeer dun en licht vlies, waarschijnlijk van gelatine. Zijn voorslag werd aangenomen, en op den 12 November 1871 vertrok hij uit Parijs, gedragen door een ballon, die den zeer eigenaardigen naam van *le Niepce* droeg. Met hem vertrokken nog vier andere passagiers, zijn helpers in het werk dat hem wachtte, terwijl zijne toestellen verdeeld waren tusschen zijn ballon en een anderen, *le Daguerre*, die tegelijk vertrok met drie passagiers en de postpak-

ketten. Beide ballons gingen verloren, de een omdat hij door de Duitschers doorschoten werd, en de andere omdat hij bij het dalen door dezen werd buitgemaakt. Maar de reizigers kwamen met een deel van DAGRON's werktuigen, na het doorstaan van allerlei gevaar en ellende, op den morgen van 21 November te Tours aan, waar DAGRON spoedig in staat was zijn arbeid aan te vangen.

De lezers van dit Album kunnen zich door aanschouwing een denkbeeld vormen van wat hij daar tot stand bracht. De uitgever voegt namelijk bij dit nummer een door DAGRON opzettelijk voor dit tijdschrift vervaardigden afdruk van zijne *depêches photographiques sur pellicule*. Reeds met het bloote oog ziet men dat de druk op zulk een vliesje uit 16 afzonderlijke vakken bestaat. Onder het mikroskoop blijkt elk dier vakken te bestaan uit drie vertikale kolommen, elk van 105 regels. Op elk dier regels staan gemiddeld 35 letters, eer meer dan minder, nevens elkaar. Op het geheele vlies staat dus het bijna ongehoofelijke aantal van $16 \times 3 \times 105 \times 35$ of 176 400 letters.

Om zich te kunnen voorstellen wat dit getal letters wel beteekent, heeft men niets anders te doen dan eens te tellen, uit hoeveel letters een pagina bestaat zoo als die, welke de lezer hier onder de oogen heeft. Er staan daar 38 regels op, elk gemiddeld van 54 letters, dus 38×54 , of 2052 letters in 't geheel. Indien de zetter, om de hier opgeteekende berekening te logenstraffen, eens zeer "compres" werkte, dan zou hij toch zeker moeite hebben om, in plaats van het opgegeven getal van 2052, 2205 letters op elke pagina te plaatsen. Maar ook dan nog zouden, daar 2205 juist 80 maal in 176 400 begrepen is, *tachtig* van deze pagina's, of *vijf vellen* druks van dit Album, op één vlies te lezen staan.

Te Parijs werd elk dier vliezen, zoodra ze door een duif daar waren aangebracht, door elektrisch licht bestraald, nabij het brandpunt van een bolle lens geplaatst en zoo het beeld daarvan sterk vergroot op een wit scherm geworpen. Een aantal klerken schreven dan de berichten daarvan over en verzonden ze aan hunne adressen. DAGRON heeft zulk een vlies — alleen uit discretie de namen geheel en de adressen een weinig veranderd — maar overigens geheel getrouw voor het Album weergegeven. Door een goed mikroskoop leest men alle berichten zonder moeite. Bij die lezing voelt men het treffende van den inhoud van vele der berichten nog verhoogd, vertienvoudigd zou men kunnen zeggen, door het besef en van de omstandigheden waaronder, en van de wijze

waarop deze hunne bestemming bereiken. Een traan, die het oog verduisteren komt, terwijl het door een mikroskoop ziet, is zeker een ongewoon verschijnsel. En toch, wie kan zijne aandoening geheel onderdrukken als hij hier leest:

Marie nourrit fille, très bien portantes, t'attend pour baptême ?

Helaas, hij, die voor den doop van zijn dochtertje gewacht werd, was misschien vóór dat het bericht der geboorte van zijn kind werd afgezonden, reeds door een vijandelijken kogel gedood!

Of wil men een ander bericht, in schrille tegenstelling met het zooveen vermelde, dat sprak van een nieuw leven? Dan leze men op een andere plaats van hetzelfde vlies. Daar staat een adres en eene onderteekening, met tusschen die beide als gewoonlijk het bericht, nu bitter welsprekend door de enkele woorden, die het bevatten. Het luidt:

Mère morte.

De zoon, die het ontving, vele dagen misschien nadat die slag hem had getroffen, hoe gaarne was hij heengesneld om althans de laatste eer te helpen bewijzen aan de dierbare overledene! Maar een ijzeren gordel omklemde hem; hoe lang kon het misschien nog duren eer hij haar graf kon bezoeken, als hem dit ooit mogelijk zijn zou?

Maar genoeg van den inhoud. Om de waarde van DAGRON's werkzaamheid te beoordeelen, neme men in aanmerking dat elk vlies gemiddeld *drie duizend* berichten bevat en dat — verbazend licht als zij zijn — een enkele duif *achttien* stuks daarvan in een penneschacht geborgen kan overbrengen. En daarbij: juist omdat het photographien waren, kon men zonder moeite meer dan één duif afzenden met dezelfde serie van berichten, ten einde tegen het verdwalen of verloren raken van zulk een gevleugelden bode gewaarborgd te zijn. Alle berichten hebben dan ook behoorlijk hunne bestemming bereikt.

Heeft zich de natuurwetenschap hierbij niet, zooals zoo dikwijls, met uitnemend gevolg in dienst gesteld van de menschelijkheid, van wat in den mensch het meest goede, het meest zijner waardig is?

Haarlem, December 1871.